سنڌيءَ جي سکيا

(ديوناگري)

ڊاڪٽر فهميده حسين

سنڌي لئنگئيج اٿارٽي
حيدرآباد، سنڌ.
2011ع

سنڌي لئنگئيج اٿارٽيءَ جو ڪتاب نمبر 169

سڀ حق ۽ واسطا محفوظ

سنڌيءَ جي سکيا (ديوناگري)

مرتب: ڊاڪٽر فهميده حسين

ڇاپو پهريون: 2011ع

تعداد: 1000

قيمت: 70/= روپيا

پاران ايم ايچ پنهور انسٽيٽيوٽ آف سنڌ اسٽڊيز، ڄامشورو.

Catalogue Reference
Fahmida, Hussain, Dr
Learning Sindhi (Devnagri)
Sindhi Language
Sindhi Language Authority
ISBN: 978-969-9098-77-2

Learning Sindhi (Devnagri)

by: Dr. Fahmida Hussain
Edition: First 2011
Quantity: 1000
Title: Asadullah Bhutto
Composed by: Syeda Parsa Rizvi
Published by: Taj Joyo, Secretary,
Sindhi Language Authority, National Highway,
Hyderabad, Sindh, 71000, Pakistan.
Tel: 022-9240050-53
Fax: 022-9240051
E-mail: sindhila@yahoo.com
Website: www.sindhila.org

Printer: Pakeeza printers, Hyderabad.
Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro.

هيءُ ڪتاب، تاج جويي، سيڪريٽري سنڌي لئنگئيج اٿارٽي، ميسرس پاڪيزه پرنٽرس حيدرآباد، مان ڇپرائي، اداري جي آفيس، نيشنل هاءِ وي، حيدرآباد، سنڌ مان پڌرو ڪيو.

سنڌيءَ جي سکيا

(ديوناگري)

ناشر نوٽ

موجوده دور ۾ سنڌي ٻولي عربي- سنڌي اکرن ۾ لکي وڃي ٿي، جنهن جي گهٽ ۾ گهٽ هڪ هزار سالن جي تاريخ آهي. ان کان اڳ ۾ يا ان سان گڏوگڏ سنڌيءَ لاءِ ديوناگري بنياد وارين مختلف صورتن ۾ پڻ سنڌي ٻولي لکي ويندي هئي ۽ هندستان ۾ هن وقت سنڌي ديوناگري لپيءَ ۾ لکجي رهي آهي. موهن جي دڙي جي لکت کان هن وقت تائين سنڌي ٻوليءَ لاءِ استعمال ٿيندڙ مختلف لکتن کي ارتقائي طور سمجهڻ لاءِ ضروري آهي ته هند سنڌ جا محقق، عالم اديب انهن مختلف لپين جي ڄاڻ رکن ۽ موهن جي دڙي جي لکت مان ٿيندڙ برهمي لپيءَ جي سڌريل صورت ديوناگري لپيءَ ۾ به ڄاڻ حاصل ڪن ته جيئن موهن جي دڙي جي مهرن تي اُڪريل اکرن کي پڙهڻ يا decipher ڪرڻ لاءِ ڪو سنڌي تيار ٿي سگهي. هن وقت تائين اها تحقيق سائنٽيفڪ بنياد تي هوندي به ڪامياب نه ٿي سگهي آهي، ڇاڪاڻ جو انهيءَ ۾ ڪو اصلوڪو سنڌي ڳالهائيندڙ شامل نه رهيو آهي، جيڪو لسانيات، ڪمپيوٽر جي ڄاڻ رکڻ سان گڏوگڏ مختلف لپيون به ڄاڻندو هجي.

اسان هيءَ هڪ ننڍڙو ڪتابڙو اهو سوچي تيار ڪيو آهي ته ان جي مدد سان پاڻمرادو سکيا (Self Learning) ذريعي سرحد جي ٻنهي طرفن جا ماڻهو هڪ ٻئي جي لپين کي سمجهي اهڙي ڪنهن تحقيق جي لاءِ تيار ٿي سگهن جيڪا سنڌي ٻوليءَ جي مختلف لکتن تي روشني وجهي سگهي ۽ ان ڪانسواءِ ٻنهي طرفن جا ماڻهو هڪ ٻئي جو ادب پڻ پڙهي سگهن. اڄڪلهه ٿيءَ پاران آٽوميٽڪ Transliteration تي پڻ ڪم هلي رهيو آهي، ضرور ڪي ٻيا رسرچر اهڙو ڪم ڪرڻ چاهيندا. انهيءَ حوالي سان اهڙي سافٽ ويئر تي ڪم ڪندڙ ماڻهن کي پڻ هي ڪتاب گهڻي مدد ڪندو. مون کي اميد آهي ته منهنجي هيءَ ننڍڙي ڪاوش ضرور لاڀائتي ثابت ٿيندي. هن سلسلي ۾ اسان جي اداري جي ڪارڪن محترمه پارسا رضويءَ پڻ چڱي محنت ڪئي آهي ۽ هن ڪتاب جو سمورو مواد ڪمپوز به ڪيو آهي ته ان جا پروف به پڙهيا آهن، جنهن لاءِ ڪيس شاباس ڏيڻ ڪانسواءِ رهي نٿو سگهجي. پڙهندڙن جي راين جو انتظار رهندو.

ڊاڪٽر فهميده حسين

چيئرپرسن

سنڌيءَ جي سکيا

(ديوناگري)

सिंधीअ जी सिख्या

(देव्नागिरी)

سبق پهريون

مُڪمل هِندي اکر

هندي ٻولي ديوناگري اکرن ۾ ڪاٻي کان ساڄي پاسي لکي ويندي آهي، جيڪي اکر هن ريت لکيا وڃن ٿا:

क	ڪ	ख	ک	ग	گ	घ	گھ	ङ	ڱ
च	چ	छ	ڇ	ज	ج	झ	جھ	ञ	ڃ
ट	ٽ	ठ	ٺ	ड	ڊ	ढ	ڍ	ण	ڻ
त	ت	थ	ٿ	द	د	ध	ڌ	न	ن
प	پ	फ	ڦ	ब	ب	भ	ڀ	म	م
य	ي	र	ر	ल	ل	व	و	श	ش
ष	ش	स	س	ह	ھ				

جڏهن هندستان جي مسلمانن انهن اکرن کي پنهنجي مقصد لاءِ استعمال ڪيو ته ڪين ڪيترن ئي عربي فارسي آوازن جا متبادل ناهڻا پيا ته جيئن **ق، غ** يا **خ** وغيره جا اکر به اچارڻ ۾ اچن. اهڙيءَ طرح هنن ساڳئي مخرج وارن اکرن ۾ اضافي ٽپڪا ڏئي پنهنجو مقصد حاصل ڪيو. اهڙا اکر آهن:

फ़	**ف**	**ख़**	**خ**
क़	**ق**	**त़**	**ط**
ज़	**ظ ء ز ذ**	**स़**	**ص، ث**

ان کانسواءِ ٻين هندستاني ٻولين ۾ موجود ڪي آواز به انهيءَ آئيويٽا ۾ نه هئڻ ڪري اڏارا ورتا ويا، جن ۾ **ڙ** ۽ **ڙهه** کي **ٻ** ۽ **ڏ** مان ناهيو ويندو آهي.

ड़	**ڙ**	**ढ़**	**ڙھ**

بِٽا وينجن

(Compound Consonants)

هنديءَ ۾ ڪي اهڙا آواز به آهن، جيڪي ٻن آوازن جو مرڪب آهن، ان ڪري انهن کي صحيح اُچارڻ لاءِ نشانيون ڏنل آهن. مثلاً:

’**ڪش**‘ جيئن ’**لڪشمي**‘ **लक्ष्मी** ۾ آهي.
’**تر**‘ جيئن ’**ترشُول**‘ **त्रिशूल** ۾ آهي.
’**گيا**‘ جيئن ’**آگيا**‘ **आज्ञा** آهي.

क (ڪ)	+	ष (ش)	=	क्ष	ڪشَ
त (ت)	+	र (ر)	=	त्र	ترَ
ग (گ)	+	य (ي)	=	ज्ञ	گِيا

ٻيا ڪي اڌ اکر به ٿيندا آهن، جيئن **प्र پر** [illegible] ننڍڙِي اڌ **ر र** وغيره. (ان بابت اڳتي سمجهايو ويندو).

سبق پهريون

ديوناگري- سنڌي

اڄڪلهه هندستان ۾ عربي سنڌي لپيءَ سان گڏ ديوناگري- سنڌي لپي به ڪتب آندي وڃي ٿي ۽ ڪيترائي اسڪول، ڪاليج ۽ يونيورسٽيون ديوناگري لپيءَ ۾ به سنڌي پڙهائين ٿيون ۽ اڄ جو نوجوان نسل گهڻو ڪري سنڌي ٻوليءَ لاءِ ديوناگري لپي استعمال ڪري رهيو آهي (ڪجهه آڳاٽا گرامر ۽ ڊڪشنرين جا ڪتاب به ان لپيءَ ۾ لکيل ملن ٿا). انهيءَ لاءِ هنديءَ ۾ استعمال ٿيندڙ اکرن کي سنڌي اُچارن سان هم آهنگ ڪرڻ لاءِ اکرن هيٺان ليڪون ڏئي حرفن طور مقرر ڪيو ويو آهي.

وضاحتون: جيئن اڳ ۾ بيان ڪيو ويو آهي ته عربي اچارن (اکرن) وارن حرفن کي هيٺان نقطا ڏئي ٺاهيو ويو آهي. اهڙيءَ طرح سنڌيءَ جا مخصوص اکر ٺاهڻ لاءِ وري قريبي مخرج واري اکر هيٺان ننڍڙي ليڪ ڏني وڃي ٿي. مثلاً:

ب لاءِ **ब** آهي ته **ٻ** لاءِ **ॿ**، **گ** = **ग** ته **ڳ** = **ॻ**، **ج** لاءِ **ज** آهي ته **ڄ** لاءِ **ॼ**، **ڊ** لاءِ **ड** آهي ته **ڏ** لاءِ **ॾ**. سنڌي **ڱ** ۽ **ڃ** لاءِ هنديءَ وارا انگ **ङ** ۽ **نج** **ञ** اکر استعمال ٿين ٿا. البت **الف، ع** ۽ **ء** لاءِ هڪ ئي نشاني **अ** استعمال ٿئي ٿي.

مُڪمل سنڌي اکر

अ	ا	ब	ب	ॿ	ٻ	भ	ڀ	त	ت
थ	ٿ	ट	ٽ	ठ	ٺ	स़	ث	प	پ
ज	ج	ॼ	ڄ	झ	جھ	ञ	ڃ	च	چ
छ	ڇ	ह़	ح	ख़	خ	द	د	ध	ڌ
ॾ	ڏ	ड	ڊ	ढ	ڍ	ज़	ذ	र	ر
ड़	ڙ	ज़	ز	स	س	श	ش	स़	ص
ज़	ض	त़	ط	ज़	ظ	अ	ع	ग़	غ
फ़	ف	फ	ڦ	क़	ق	क	ڪ	ख	ک
ग	گ	ॻ	ڳ	घ	گھ	ङ	ڱ	ल	ل
म	م	न	ن	ण	ڻ	व	و	ह	ھ
अ	ء	य	ي						

سبق ٽيون

وينجن/ حرف صحيح

(Consonants)

هندي آوازن/ اکرن جي ورهاست مخرجن جي حوالي سان هن ريت آهي:

- **نڙيءَ وارا (ڪنٺي) (Gutturals):** क ڪ، ख ک، ग گ، घ گهه، ङ ڱ
- **تارونءَ وارا (Palatals):** ञ ڃ، झ جهه، ज ج، छ ڇ، च چ.
- **مورڌني (Cerebrals):** ण ڻ، ढ ڍ، ड ڊ، ठ ٿ، ट ٽ.
- **ڏنداوان (Dentals):** न ن، ध ڌ، द د، थ ٿ، त ت.
- **ٻه چپوان (Labial):** म م، भ ڀ، ब ب، फ ڦ، प پ.
- **نيم سُر (Semi-Vowels):** व و، ल ل، र ر، य ي.
- **لرزشي/ سرسر وارا (Sibilants):** स س، श ش، ष ش.

خاص وسرڳ اکر، جيڪو ٻين اکرن کي ٻه ڳرو يا وسرگ بنائڻ ۾ مدد ڪري ٿو.

✦ (Aspirate): ह هه

ڏنو وڃي ته آوازي/صوتي (Phonetic) اصول جي مدنظر سنڌيءَ جي آوازن جي پڻ ساڳي ترتيب هئڻ گهرجي، پر عربي- سنڌي الف-ب جي پٺيءَ واري ترتيب وقت بوقت مٽجندي رهي آهي. هن وقت مروج ترتيب موجب متبادل ديوناگري اکر ڏنا ويا آهن.

هنديءَ جي اکرن واري هن ورهاست مان واضح آهي ته هر هڪ مخرج وارا اکر خاص ترتيب سان رکيل آهن. پهرين اَوسرگ، پوءِ ان جو وِسرگ جيئن **ڪ** क کانپوءِ **ک** ख، **گ** ग کانپوءِ **گهه** घ ۽ آخر ۾ انهيءَ ساڳِئي مخرج وارو نَڪائونِ (Nasal) آواز **’ڱ‘** جيڪو **’سڱ‘** يا **’رڱ‘** ۾ ٻڌجي ٿو.

اهڙو پيو گهُٽو آواز **’ڃ‘** آهي، جيڪو **’ڳنجا‘** ۽ **’پنجه‘** ۾ ٻڌجي ٿو. انهن جا قريبي آواز سنڌيءَ ۾ **گ** ۽ **ج** آهن، جن کي ديوناگري سنڌيءَ ۾ جيئن جو تيئن رکيو ويو آهي. ايئن ئي س، ش، و کي لرزش وارن آوازن ۾ رکيل آهي. ن न ۽ م म نڪاوان (nasal) آواز آهن. (**ش** جا ٻه آواز آهن). श, ष، جن کي سنڌيءَ ۾ هڪجهڙو ئي اچاري سگهجي ٿو. ڪڏهن **جهه** झ کي مختلف نموني ٻه لکندا آهن.

سبق چوٿون

سُر/حروفِ عِلت

Vowels

अ	اَ	आ	آ	इ	اِ
ई	اِي	ए	اِي	ऐ	اَي
ओ	او	औ	اَو	ऊ	اُو
		उ	اُ		

سمجهاڻي:

1. اَ अ ۽ آ आ :

هي اکر 'الف' جو متبادل آهي. ابتدا ۾ اُهو جيئن جو تيئن لکبو، پر اُن سان گڏ T ماترا ملائي आ لکبو ته 'آ' جو آواز ٿهندو. ڪنهن به اکر جي اڳيان اها ماترا T لڳائبي ته ان جو آواز ٻگهو ٿيندو. جيئن ڪا का، با बा، لا ला وغيره ۾ آهي.

2. اِ इ :

ابتدا ۾ اِ لکڻو هجي ته इ لکبو. جيئن اِس इस ۾ آهي. پر جيڪڏهن زير طور ڪنهن اکر سان ملائبو ته اُن اکر کان

پهرين ि ماترا ملائبي. جيئن ڪِ कि لکڻ لاءِ ڪ क کان اڳ ۾ اُها ماترا ملائجي ٿي.

3. اِي ई

ابتدا ۾ ته ايئن ئي لکبي. وچ ۾ اِي جي آواز لاءِ ी ماترا ڪم اينديي. مثال ڪِي की ۾ اها ماترا ڪ क کانپوءِ لکيل آهي.

4. اِي ए

ابتدا ۾ اِي لاءِ اهو اکر آهي، پر اکرن جي وچ ۾ ان جي لاءِ े ماترا ايندي. ڪنهن به اکر جي مٿان ننڍڙي 'و' جهڙي شڪل جي ماترا ايندي ته ان جو آواز اِي (ए) جهڙو ٿي ويندو. مثلاً: ڪيٖ के، سيٖ से وغيره.

5. اَي ऐ

اهو اکر ابتدائي آواز طور لکبو، پر جڏهن وچ ۾ اهڙو آواز هوندو ته اهو ै ماترا سان ظاهر ڪبو. يعني ڪنهن به اکر مٿان ننڍڙن ٻن ليڪن واري ै جهڙي ماترا هوندي ته اکر جو اُچار ٻئي سر جهڙو ٿيندو، جيئن: ڪَئيٖ कै، مَئيٖ मै وغيره.

6. او ओ

ابتدائي اکر طور 'او' لاءِ اهو سُر لکبو، پر جيڪڏهن صرف ڪنهن ٻئي اکر کي 'او' جو آواز ڏيڻو هجي ته اکر جي اڳيان ा جي ماترا ڏبي. جيئن: ڪو को، سو सो وغيره.

.7 اَو औ

ابتدائي آواز طور اَو (ائو) ائين لکبو، پر جڏهن ڪنهن آواز کي ٻٽو سُر ڏيڻو هجي ته پوءِ ै ماترا اکر سان ڏبي. جيئن: **سؤ सौ، ڀئو भौ**.

.8 اُ उ

سر يا حرف علت اُ उ ابتدا ۾ استعمال ٿيندو، پر وچ ۾ پيش واري بناوٽ لاءِ اکر جي هيٺان ु ماترا استعمال ٿيندي، جيڪا اکر جي هيٺان ڏبي مثلاً: **ڪُ कु، بُ बु** وغيره.

.9 اُو ऊ

اهو حرف علت ابتدا ۾ استعمال ٿيندو، پر وچ ۾ ू ماترا استعمال ٿيندي. جيئن: **ڪُو कू، بُو बू** وغيره.

ڪنهن به حرف علت کي نڪائون يا انوناسڪ (Nasal) ڪرڻ لاءِ ماترا مٿان ٽِڪو يا ं نشاني ڏبي آهي مثلاً: **آن आं، ڪان कां** يا **काँ**. هنديءَ ۾ ان کي چندربندي به چون. مثال: **سانول साँवल، ڪُونج कूँज**.

البت جيڪڏهن 'نُون' جو اچار انوسوار (ٿورو اڌ/ چٿو ڻِ) هجي ته پوءِ 'ن' جي نشان واري اکر **न** مان اڌ اڳتي ايندڙ وينجن سان ڳنڍبو. جيئن:
ڪَنڌُ कन्ध، سِنڌ सिन्ध.

ساڳيءَ ريت اڌ چٽا ڪي ٻيا اکر به اڌ ڪبا آهن.
ڊاڪٽر डाक्टर، هتي **ڪ** کي اڌ لکيو ويو آهي.
درياهه दर्याह् هن ۾ ر ننڍڙي ڪري 'ي' ڪانپوءِ مٿان

لڳائي وئي آهي.

پريم प्रेम. هن ۾ ننڍڙي اڌ ر، **پ** ۾ ڳنڍي ويئي آهي. اهو ان وقت ڪيو ويندو آهي، جڏهن ڪي ٻه اکر پاڻ ۾ مدغم ٿيندا هجن يعني هڪڙو ٻنهه ساڪن ٻئي ۾ گم ٿي وڃي.

هتي **پِر** ۾ **پ** ساڪن آهي ۽ ر سان ملي وڃي ٿي. ساڳي ءَ ريت '**پرم**' **भर्म** اکر ۾ ر ساڪن آهي. اِن صورت ۾ ساڪن رْ اڳئين اکر مٿان ننڍي اڌ گول دائري جي صورت ۾ لکبي آهي.

ڪڏهن ڪڏهن اکر کي ٻٽو ڪرڻ لاءِ يا زورائتو اچار ڪڍڻ لاءِ ٻه وينجن گڏ استعمال ڪيا ويندا آهن. مثلاً: مڇي मच्छी (هن ۾ **ڇ** کان اڳ ۾ **چ** به لکيل آهي) يا: مکِ मक्खि (هن ۾ **ک** کان اڳ ۾ اڌ ڪاف به آهي) پر عام رواجي لکت ۾ واحد اکر به هلي ٿو.

ماترائون ۽ انهن جو اکرن سان ڳانڍاپو

ا	آ	اِ	اِي	اُ	اُو
अ	आ	इ	ई	उ	ऊ
اي	اَي	او	اَو	اَن	آن
ए	ऐ	ओ	औ	अं	आं
ب	با	بِ	بِي	بُ	بُو
ब	बा	बि	बी	बु	बू
بي	بَي	بو	بَو	بَنٌ	بَانٌ
बे	बै	बो	बौ	बं	बां
ٻ	ٻا	ٻِ	ٻِي	ٻُ	ٻُو
ॿ	ॿा	ॿि	ॿी	ॿु	ॿू
ٻي	ٻَي	ٻو	ٻَو	ٻَنٌ	ٻَانٌ
ॿे	ॿै	ॿो	ॿौ	ॿं	ॿां

ٻُو	ٻُـ	ٻِي	ٻِـ	ٻا	ٻ
भू	भु	भी	भि	भा	भ
ٻانْ	ٻَنْ	ٻَو	ٻو	ٻَي	ٻي
भां	भं	भौ	भो	भै	भे
تُو	تُـ	تِي	تِـ	تا	ت
तू	तु	ती	ति	ता	त
تَانْ	تَنْ	تَو	تو	تَي	تي
तां	तं	तौ	तो	तै	ते
ٿُو	ٿُـ	ٿِي	ٿِـ	ٿا	ٿ
थू	थु	थी	थि	था	थ
ٿانْ	ٿَنْ	ٿَو	ٿو	ٿَي	ٿي
थां	थं	थौ	थो	थै	थे

ٽُو	ٽُـ	ٽِي	ٽِـ	ٽا	ٽ
टू	टु	टी	टि	टा	ट
ٽان٘	ٽن٘	ٽَو	ٽو	ٽَي	ٽي
टां	टं	टौ	टो	टै	टे
ٺُو	ٺُـ	ٺِي	ٺِـ	ٺا	ٺ
ठू	ठु	ठी	ठि	ठा	ठ
ٺان٘	ٺَن٘	ٺَو	ٺو	ٺَي	ٺي
ठां	ठं	ठौ	ठो	ठि	ठी
ثُو	ثُـ	ثِي	ثِـ	ثا	ث
स़ू	स़ु	स़ी	स़ि	स़ा	स़
ثان٘	ثَن٘	ثَو	ثو	ثَي	ثي
स़ां	स़ं	स़ौ	स़ो	स़ै	स़े

پُو पू	پُـ पु	پِي पी	پِـ पि	پا पा	پ प
پانً पां	پَنً पं	پَو पौ	پو पो	پَي पै	پي पे
جُو जू	جُـ जु	جِي जी	جِـ जि	جا जा	ج ज
جانً जां	جَنً जं	جَو जौ	جو जो	جَي जै	جي जे
ڄُو ज॒ू	ڄُـ ज॒ु	ڄِي ज॒ी	ڄِـ ज॒ि	ڄا ज॒ा	ڄ ज॒
ڄانً ज॒ां	ڄَنً ज॒ं	ڄَو ज॒ौ	ڄو ज॒ो	ڄَي ज॒ै	ڄي ज॒े

جهُو झू	جهُـ झु	جهِي झी	جهِـ झि	جها झा	جهه झ
جهانً झां	جهَنً झं	جهَو झौ	جهو झो	جهَي झै	جهي झे
ڃُو ञू	ڃُـ ञु	ڃِي ञी	ڃِـ ञि	ڃا ञा	ڃ ञ
ڃانً ञां	ڃَنً ञं	ڃَو ञौ	ڃو ञो	ڃَي ञै	ڃي ञे
چُو चू	چُـ चु	چِي ची	چِـ चि	چا चा	چ च
چَانً चां	چَنً चं	چَو चौ	چو चो	چَي चै	چي चे

ڇُو छू	ڇُـ छु	ڇِي छी	ڇِـ छि	ڇا छा	ڇ छ
ڇانً छां	ڇَنً छं	ڇَو छौ	ڇو छो	ڇَي छै	ڇي छे
حُو ह़ू	حُـ ह़ु	حِي ह़ी	حِـ ह़ि	حا ह़ा	ح ह़
حَانً ह़ां	حنً ह़ं	حَو ह़ौ	حو ह़ो	حَي ह़ै	حي ह़े
خُو ख़ू	خُـ ख़ु	خِي ख़ी	خِـ ख़ि	خا ख़ा	خ ख़
خَانً ख़ां	خَنً ख़ं	خَو ख़ौ	خو ख़ो	خَي ख़ै	خي ख़े

دُو	دُ	دِي	دِ	دا	د
दू	दु	दी	दि	दा	द
دَانً	دَنً	دَو	دو	دَي	دي
दां	दं	दौ	दो	दै	दे
ڌُو	ڌُ	ڌِي	ڌِ	ڌا	ڌ
धू	धु	धी	धि	धा	ध
ڌَانً	ڌَنً	ڌَو	ڌو	ڌَي	ڌي
धां	धं	धौ	धो	धै	धे
ڏُو	ڏُ	ڏِي	ڏِ	ڏا	ڏ
ॾू	ॾु	ॾी	ॾि	ॾा	ॾ
ڏَانً	ڏَنً	ڏَو	ڏو	ڏَي	ڏي
ॾां	ॾं	ॾौ	ॾो	ॾै	ॾे

ڊُو	ڊُ	ڊِي	ڊِ	ڊا	ڊ
डू	डु	डी	डि	डा	ड
ڊانً	ڊَنً	ڊَو	ڊو	ڊَي	ڊي
डां	डं	डौ	डो	डै	डे
ڍُو	ڍُ	ڍِي	ڍِ	ڍا	ڍ
ढू	ढु	ढी	ढि	ढा	ढ
ڍانً	ڍَنً	ڍَو	ڍو	ڍَي	ڍي
ढां	ढं	ढौ	ढो	ढै	ढे
ذُو	ذُ	ذِي	ذِ	ذا	ذ
ज़ू	ज़ु	ज़ी	ज़ि	ज़ा	ज़
ذانً	ذَنً	ذَو	ذو	ذَي	ذي
ज़ां	ज़ं	ज़ौ	ज़ो	ज़ै	ज़े

رُو	رُ	رِي	رِ	را	ر
रू	रु	री	रि	रा	र
رَانً	رَنً	رَو	رو	رَي	ري
रां	रं	रौ	रो	रै	रे
ڙُو	ڙُ	ڙِي	ڙِ	ڙا	ڙ
ड़ू	ड़ु	ड़ी	ड़ि	ड़ा	ड़
ڙَانً	ڙَنً	ڙَو	ڙو	ڙَي	ڙي
ड़ां	ड़ं	ड़ौ	ड़ो	ड़ै	ड़े
زُو	زُ	زِي	زِ	زا	ز
ज़ू	ज़ु	ज़ी	ज़ि	ज़ा	ज़
زَانً	زَنً	زَو	زو	زَي	زي
ज़ां	ज़ं	ज़ौ	ज़ो	ज़ै	ज़े

سُو सू	سُـ सु	سِي सी	سِـ सि	سا सा	س स
سانً सां	سَنً सं	سَو सौ	سو सो	سَي से	سي से
شُو शू	شُـ शु	شِي शी	شِـ शि	شا शा	ش श
شانً शां	شَنً शं	شَو शौ	شو शो	شَي शै	شي शे
صُو स़ू	صُـ स़ु	صِي स़ी	صِـ स़ि	صا स़ा	ص स़
صَانً स़ां	صَنً स़ं	صَو स़ौ	صو स़ो	صَي स़ै	صي स़े

ضُو	ضُـ	ضِي	ضِـ	ضا	ض
ज़ू	ज़ु	ज़ी	ज़ि	ज़ा	ज़
ضانْ	ضَنْ	ضَو	ضو	ضَي	ضي
ज़ां	ज़ं	ज़ौ	ज़ो	ज़ै	ज़े
طُو	طُـ	طِي	طِـ	طا	ط
त़ू	त़ु	त़ी	त़ि	त़ा	त़
طانْ	طَنْ	طَو	طو	طَي	طي
त़ां	त़ं	त़ौ	त़ो	त़ै	त़े
ظُو	ظُـ	ظِي	ظِـ	ظا	ظ
ज़ू	ज़ु	ज़ी	ज़ि	ज़ा	ज़
ظانْ	ظَنْ	ظَو	ظو	ظَي	ظي
ज़ां	ज़ं	ज़ौ	ज़ो	ज़ै	ज़े

عُون	عُـ	عِي	عِـ	عا	ع
ऊ	उ	ई	इ	आ	अ
عانً	عَنً	عَو	عو	عِي	عي
आं	अं	औ	ओ	ऐ	ए
غُو	غُـ	غِي	غِـ	غا	غ
ग़ू	ग़ु	ग़ी	ग़ि	ग़ा	ग़
غَانً	غَنً	غَو	غو	غَي	غي
ग़ां	ग़ं	ग़ौ	ग़ो	ग़ै	ग़े
فُو	فُـ	فِي	فِـ	فا	ف
फ़ू	फ़ु	फ़ी	फ़ि	फ़ा	फ़
فانً	فَنً	فَو	فو	فَي	في
फ़ां	फ़ं	फ़ौ	फ़ो	फ़ै	फ़े

ڨُو फ़ू	ڨُـ फु	ڨِي फी	ڨِـ फि	ڨا फा	ڨ फ
ڨانٌ फां	ڨَنٌ फं	ڨَو फौ	ڨو फो	ڨَي फै	ڨي फे
قُو क़ू	قُـ क़ु	قِي क़ी	قِـ क़ि	قا क़ा	ق क़
قانٌ क़ां	قَنٌ क़ं	قَو क़ौ	قو क़ो	قَي क़ै	قي क़े
کُو खू	کُـ खु	کِي खी	کِـ खि	کا खा	ک ख
کانٌ खां	کَنٌ खं	کَو खौ	کو खो	کَي खै	کي खे

گُو	گُ	گِي	گِ	گا	گ
गू	गु	गी	गि	गा	ग
گانٔ	گَنٔ	گَو	گو	گَي	گي
गां	गं	गौ	गो	गै	गे
ڳُو	ڳُ	ڳِي	ڳِ	ڳا	ڳ
ॻू	ॻु	ॻी	ॻि	ॻा	ॻ
ڳانٔ	ڳَنٔ	ڳَو	ڳو	ڳَي	ڳي
ॻां	ॻं	ॻौ	ॻो	ॻै	ॻे
گهُو	گهُ	گهِي	گهِ	گها	گه
घू	घु	घी	घि	घा	घ
گهُانٔ	گهُنٔ	گهَو	گهو	گهَي	گهي
घां	घं	घौ	घो	घै	घे

ڱُو	ڱُـ	ڱِي	ڱِـ	ڱا	ڱَ
ङ़ू	ङ़ु	ङ़ी	ङ़ि	ङ़ा	ङ़
ڱانٗ	ڱَنٗ	ڱَو	ڱو	ڱَي	ڱي
ङ़ां	ङ़ं	ङ़ौ	ङ़ो	ङ़ै	ङ़े
لُو	لُـ	لِي	لِـ	لا	ل
लू	लु	ली	लि	ला	ल
لانٗ	لَنٗ	لَو	لو	لَي	لي
लां	लं	लौ	लो	लै	ले
مُو	مُـ	مِي	مِـ	ما	م
मू	मु	मी	मि	मा	म
مانٗ	مَنٗ	مَو	مو	مَي	مي
मां	मं	मौ	मो	मै	मे

نُو नू	نُـ नु	نِي नी	نِـ नि	نا ना	ن न
نانً नां	نَنً नं	نَو नौ	نو नो	نَي नै	ني ने
ڻُو णू	ڻُـ णु	ڻِي णी	ڻِـ णि	ڻا णा	ڻ ण
ڻانً णां	ڻَنً णं	ڻَو णौ	ڻو णो	ڻَي णै	ڻي णे
وُو वू	وُ वु	وِي वी	وِ वि	وا वा	و व
وانً वां	وَنً वं	وَو वौ	وو वो	وَي वै	وي वे

هُو हू هَانً हां يُو यू يانً यां	هُـ हु هَنً हं يُـ यु يَنً यं	هِي ही هَو हौ يِي यौ يَو यौ	هِـ हि هو हो يِـ यो يو यो	ها हा هَي है يا या يَي यै	هـ ह هي हे ي य يي ये

سبق پنجون

الف ب وار ترتيب سان ڪي سنڌي لفظ ديوناگري لپيءَ ۾:

अ + ख = अख	اک
ब + स + रु = बसरु	بصرُ
ॿे + ड़ी = ॿेड़ी	ٻيڙِي
भीं + डी = भींडी	ڀينڊِي
त+लि+वा+र=तलिवार	تلِوار
थे + ल + हो = थेल्हो	ٿيلهو
टां + गो = टांगो	ٽانگو
ठि + क + रु = ठिकरु	ٺِڪرُ
स + म + रु = समरु	ثمرُ
प + खो = पखो	پکو
जं + डु = जंडु	جنڊُ

ॼा + री = ॼारी	ڄاري
झं + डो = झंडो	جھنڊو
चा + ॾी = चाॾी	چاڏي
छि + ति = छिति	ڇِتِ
हौ + ज़ु = हौज़ु	حوضُ
ख़ + तु = ख़तु	خطُ
द + र + ज़ी = दरज़ी	درزِي
धा + ॻो = धाॻो	ڌاڳو
ॾा + क + णि = ॾाकणि	ڏاکڻِ
डा + क + ट + रु = डाक्टरु	ڊاڪٽرُ
ढ + ॻो = ढॻो	ڍڳو
ज़ + रो = ज़रो	ذرو
रि + ली = रिली	رِلِي
मा + ड़ी = माड़ी	ماڙِي
ज़े + व + रु = ज़ेवरु	زيورُ
सि + जु = सिजु	سِجُ

शी + शी = शीशी	شِيشِي
सा + बु + णु = स़ाबुणु	صابُڻُ
ज़ + ई + फ़ु = ज़ईफ़ु	ضعِيفُ
त़ो + त़ो = त़ोत़ो	طوطو
ज़ + र + फ़ु = ज़र्फ़ु	ظرفُ
ज़ + र + ब = ज़र्ब	ضرب
औ + र + त = औरत	عورت
ग़ा + ली + चो = ग़ालीचो	غاليچو
फ़ + स + लु = फ़सलु	فصلُ
फ + णी = फणी	ڦڻِي
क़ + ता + र = क़तार	قطار
के + लो = केलो	ڪيلو
ख + जू + र = खजूर	کجُور
गें + डो = गेंडो	گيندو
ॻ + ऊं = ॻऊं	ڳئُون
घ + ड़ि + या + लु = घड़ियालु	گهڙِيالُ

आं + ङु + रि = आङुरि	آڱُرِ
ल + ग़ + ड़ु = लग़ड़ु	لغڙُ
म + छी = मछी	مَڇي
ना + रं + गी = नारंगी	نارنگِي
व + णु = वणु	وَڻُ
वा + ङ + णु = वाङणु	واڱڻُ
ह + र + णु = हरणु	هَرڻُ
य + को = यको	يَڪو

سبق ڇهون

سادا جملا

- هي پن آهن.

ही पन आहिन

- هُو نانگُ آهي.

हू नांगु आहे

- اُهي چور هُئا.

उहे चोर हुआ

- هيءُ مٽُ آهي.

हीउ मटु आहे

- اِها کٽ آهي.

इहा खट आहे

- هيءُ ٻڪر ڪونهي رِڍ آهي.

हीउ ॿकरु कोन्हे रिढ आहे

- هيءُ انبن جو باغ آهي

हीउ अंबन जो बाग़ि आहे

- هو ٻئي پائر آهن

हू ॿई भाउर आहिन

- هو گڏ اسڪول ويندا آهن.

हू गॾु इस्कूल वींदा आहिन

- هي ڄاڃِي آهن.

ही ॼाञी आहिनि

- هو پهلوانُ آهي.

हू पहल्वानु आहे

- هيءَ ڏيل آهي.

ही अ डेल आहे

- هي بدڪ جا آنا آهن.

ही बदक जा आना आहिन

- هي ڪث جا پاوا آهن.

ही खट जा पावा आहिन

- هُو گابو آهي

हू गाबो आहे

- هيءَ ڇتِ مٿي آهي.

हीअ छिति मथे आहे

- اج چنڊُ اڌ آهي.

अज॒ चंडु अधु आहे

- هو گهر تمام وڏو آهي.

हू घर तमाम वड॒ो आहे

- هيءَ ڪُهاڙي ڪانهي آرِي آهي.

हीअ कुहाड़ी कान्हे आरी आहे

- هيءَ بدڪ ڪانهي ٻگهُه پکي آهي.

हीअ बदक कान्हे ब॒घु पखी आहे

- هيءُ قلم ۽ ڪاغذ آهن.

हीउ क़लमु अईं काग़ज़ु आहिन

- هيءَ ٽوپي ڪانهي پڳ آهي.

हीअ टोपी कान्हे पग॒ आहे

- هي ڪتابُ سُٺو آهي

ही किताबु सुठो आहे

سبق ستون

گِيتَ ڌڻيءَ جا گڏِجي ڳايُون!

गीत धणीअ जा गडिजी गायूं

گِيتَ ڌڻيءَ جا گڏِجي ڳايُون!
गीत धणीअ जा गडिजी गायूं

جَو ٿو ٿڌِڙا مِينهَن وَسائي،
जो थो थधिड़ा मींहं वसाए,

باغَن ۾ جو اَنبَ پَچائي؛
बाग़न में जो अंब पचाए

ويسَ گُلَن کي جو پَهرائي
वेस गुलन खे जो पहराए

اَنُ پَچائي، گاهَه اُپائي،
अनु पचाये, गाह उपाए

عَرشَ ۾ جو تارا ٽِمڪائي،
अर्श में जो तारा टिम्काए

تَنهن مالِڪَ کي سَڀُ ساراهيُون،
तँहँ मालिक खे सभु साराहियूं

گِيت ڌڻيءَ جا گڏِجي ڳايُون!
गीत धणीअ जा गडिजी गायूं

سبق اٺون

پاڪستان

पाकिस्तान

پاڪستان اسان جو ملڪ آهي، جيڪو قائدِ اعظم محمد علي جناح اسان لاءِ ٺاهيو.
पाकिस्तान असां जो मुल्क आहे, जेको क़ाइदे आज़म मुहमद अली जिनाह ठाह्यो।

اسان جي ملڪ پاڪستان ۾ وڏا وڏا جبل، ٻيلا ۽ ميدان آهن.
असां जे मुल्क पाकिस्तान में वॾा वॾा जबल, ॿेला अईं मेदान आहिन।

اُن ۾ سَمنڊُ، درياهَ ۽ ڍنڍون به آهن.
उन में समुंडु, दर्याह अईं ढंढू बि आहिन।

سنڌو درياهُ پاڪستان جو وڏي ۾ وڏو درياهُ آهي.
सिंधू दर्याहु पाकिस्तान जो वॾे में वॾो दर्याहु आहे।

هِتي جي زمينَ ڏاڍي ڀلي آهي.
हिते जी ज़मीन ॾाढी भली आहे।

ان ۾ اناج، ڀاڄيون ۽ ميوا ٿيندا آهن.
इन में अनाज, भाॼियूं अईं मेवा थींदा आहिन।

پاڪستان ۾ کنڊ، ڪپڙي، لوهه، دوائن ۽ ٻين شين جا ڪارخانا پڻ آهن.
पाकिस्तान में खंडु, कपिड़े, लोह्, दवाउन अईं ॿियन शयुन जा कार्ख़ाना पिणि आहिन।

اسان جي ملڪ جو جهنڊو اڇي ۽ سائي رنگ جو آهي.
असां जे मुल्क जो झंडो अछे अईं साए रंग जो आहे।

ان جي وچ ۾ چنڊُ ۽ تارو آهي.
उन जे विच में चंडु अईं तारो आहे।

اسين پنهنجي ملڪ جي عزت ڪريون ٿا.
असीं पंहँजे मुल्क जी इज़त कयूं था।

اسان جي ملڪ پاڪستان ۾ سنڌي، پنجابي، بلوچي، پشتو، اردو ۽ ٻيون ٻوليون ڳالهائڻ وارا ماڻهو رهن ٿا.
असां जे मुल्क पाकिस्तान में सिंधी, पंजाबी, बलोची, पश्तो, उर्दू अईं ॿियूं ॿोल्यूं ॻाल्हाइण वारा माण्हूं रहन था।

اسين سڀ پاڪستاني پاڻ ۾ پيار ۽ محبت سان رهون ٿا.

असीं सभ पाक्सतानी पाण में प्यार अईं मुहबत सां रहूं था।

اسان کي پنهنجي پياري وطن پاڪستان جي هر شيءِ تمام گهڻي پياري آهي.

असां खे पंहँजे प्यारे वतन पाकिस्तान जी हर शये तमाम घणी प्यारी आहे।

سبق نائون

سنڌ

सिन्धि

سنڌ هڪ قديم خِطو آهي.
सिन्धि हिक क़दीम ख़ितो आहे।

سنڌ پاڪستان ۾ شامل آهي.
सिन्धि पाक्सितान में शामिल आहे।

سنڌ پاڪستان جو زرخيز صوبو آهي.
सिन्धि पाक्सितान जो ज़र्ख़ैज़ सूबो आहे।

سنڌ جي ٻولي سنڌي آهي.
सिन्धि जी ॿोली सिन्धी आहे।

سنڌي ٻولي هن خطي جي اصلوڪي ٻولي آهي.
सिन्धि ॿोली हिन ख़ित़े जी अस़्लोकी ॿोली आहे।

سنڌي هزارين سال پراڻي ٻولي آهي.
सिन्धी हज़ारें साल पुराणी ॿोली आहे।

سنڌ ۾ 23 ضلعا آهن.
सिन्धि में २३ ज़िला आहिन।

سنڌ جي وچ مان سنڌو درياهُ وهي ٿو.

सिन्धि जे विच मां सिन्धू दर्याहु वहे थो।

سنڌو درياهُ، تاريخي درياهه آهي.

सिन्धू दर्याहु, तारीख़ी दर्याहु आहे।

هن جي ڪپ تي ويدَ لکيا ويا هئا.

हिन जे कप ते वेद लिख्या वया हुआ।

ويدن ۾ سنڌ جي ساراهه ٿيل آهي.

वेदनि में सिन्ध जी साराह थियल आहे।

سنڌو درياهه سنڌ جي زندگيءَ جو ضامن آهي.

सिन्धू दर्याह सिन्धि जी ज़िन्दगीअ जो ज़ामिन आहे।

سنڌ جو قومي شاعر شاهه لطيف آهي.

सिन्धि जो क़ौमी शाइर शाह लत़ीफ़ आहे।

شاهه لطيف جو روضو ڀٽ شاهه ۾ آهي.

शाह लत़ीफ़ जो रोज़ो भिट शाह में आहे।

سنڌ ۾ موهن جو دڙو آهي.

सिन्धि में मोहन जो दिड़ो आहे।

موهن جي دڙي جي تهذيب هزارين سال پراڻي آهي.

मोहन जे दिड़े जी तहज़ीब हज़ारें साल पुराणी आहे।

سنڌ ۾ ڪينجهر ڍنڍ آهي.

सिन्धि में कींझर ढंढि आहे।

سنڌ ۾ ڪارونجهر ۽ ڪيرٿر جبل آهن.

सिन्धि में कारूंझर अईं खीर्थर जबल आहिन।

کيرٿر جبل ۾ نيشنل پارڪ آهي.

खीर्थर जबल में नेशल पार्क आहे।

سنڌ سرسبز ۽ ستابو صوبو آهي-

सिन्धि सर्सब्ज़ अईं सताबो सूबो आहे।

ڪراچي سنڌ جي گاديءَ جو هنڌ آهي.

कराची सिन्धि जी गादीअ जो हंधि आहे।

ڪراچيءَ وٽان عربي سمنڊ شروع ٿئي ٿو.

कराची वटां अर्बी समुंड शुरू थिए थो।

سبق ڏهون

کير ڇا ڪندو آهي؟

केर छा कंदो आहे

ڊاڪٽر مريضن کي دوا ڏيندو آهي.
डाक्टर मरीज़न खे दवा डीं॒दो आहे।

ٽپالي ماڻھن جي گھرن ۾ ٽپال رسائيندو آهي.
टपाली माण्हुन जे घरन में टपाल रसाईंदो आहे।

ڊرائيور گاڏي هلائيندو آهي.
डिराईवर गाडी॒ हलाईंदो आहे।

ڪلارڪُ آفيس ۾ ڪمُ ڪندو آهي.
किलार्कु आफ़ीस में कमु कंदो आहे।

ماستر اسڪول ۾ پڙهائيندو آهي.
मास्तरु इस्कूल में पड़्हाईंदो आहे।

ماسترياڻي به اسڪول ۾ پڙهائيندي آهي.
मास्तर्याणी बि इस्कूल में पड़्हाईंदी आहे।

شاگرد اسڪول ۽ ڪاليج ۾ پڙهندا آهن.
शागिर्द इस्कूल अईं कालेज में पड़्हंदा आहिन।

رانديگر راند کيڏندا آهن.

रांदीगर रांद खेॾंदा आहिन।

سنگتراشُ مجسما ٺاهيندو آهي.

संगतराशु मुजस्मा ठाहींदो आहे।

گائڪ گانا ڳائيندو آهي.

गायक गाना ॻाईंदो आहे।

ناچُو ناچ ڪندا آهن.

नाचू नाच कंदा आहिन।

دُڪاندار دُڪان هلائيندا آهن.

दुकानदार दुकान हलाईंदा आहिन।

ليکڪ لکندا آهن.

लेखक लिखंदा आहिन।

نرسون مريضن جي خدمت ڪنديون آهن.

नर्सूं मरीज़न जी ख़िद्मत कंद्यूं आहिन।

سائنسدان نيون نيون شيون ايجاد ڪندا آهن.

साइंस्दान नयूं नयूं शयूं ईजाद कंदा आहिन।

پوليس وارا چورن کي پڪڙيندا آهن.

पुलीस वारा चोरन खे पकिड़ींदा आहिन.

وڪيل عدالت ۾ مقدمو وڙهندا آهن.
वकील अदालत में मुक़दिमो विड़हंदा आहिन।

چوڪيدار گهرن جي رکوالي ڪندا آهن.
चौकीदार घरन जी रख्वाली कंदा आहिन।

سبق يارهون

انگ/ عدد

अंग

०	बुड़ी	ٻُڙِي
१	हीकु	هِڪُ
२	ब	ٻه
३	टे	ٽي
४	चार	چار
५	पंज	پنج
६	छह	ڇهه
७	सत	ست
८	अठ	اٺ
९	नंव	نو
१०	डह	ڏهه
११	यारंहँ	يارنهن
१२	बारंहँ	ٻارنهن
१३	तेरंहँ	تيرهن
१४	चोडहँ	چوڏهن
१५	पंद्रहँ	پندرهن
१६	सोरंहँ	سورهن
१७	सतिरंहँ	سترهن
१८	अड़हँ	ارڙهن
१९	उणवीह	اُڻويهه

२०	वीह	ويهه
२१	एकीह	ايڪيهه
२२	ॿावीह	ٻاويهه
२३	टेवीह	ٽيويهه
२४	चोवीह	چوويهه
२५	पंजवीह	پنجويهه
२६	छवीह	چويهه
२७	सतावीह	ستاويهه
२८	अठावीह	اٺاويهه
२९	उणटीह	اٹٽيهه
३०	टीह	ٽيهه
३१	एकटीह	ايڪٽيهه
३२	ॿटीह	ٻٽيهه
३३	टेटीह	ٽيٽيهه
३४	चोटीह	چوٽيهه
३५	पंज्टीह	پنجٽيهه
३६	छटीह	چٽيهه
३७	सतिटीह	ستٽيهه
३८	अठिटीह	اٺٽيهه
३९	उणेतालीह	اُٹيتاليهه
४०	चालीह	چاليهه
४१	एकेतालीह	ايڪيتاليهه
४२	ॿाएतालीह	ٻائيتاليهه
४३	टेतालीह	ٽيتاليهه
४४	चेएतालीह	چوئيتاليهه
४५	पंजेतालीह	پنجيتاليهه

४६	छाएतालीह	ڇائيتاليهه
४७	सतेतालीह	ستيتاليهه
४८	अठेतालीह	اٺيتاليهه
४७	उण्वंजाह	اُڻونجاهه
५०	पंजाह	پنجاهه
६०	सठि	سٺِ
७०	सतर	ستر
८०	असी	اسي
९०	नवे	نوي
१००	सो	سؤ
२०००	हज़ार	هزار

ڪجهه اهڙا مثال، جن ۾ اڌ اکر ٻين اکرن سان گڏي لکجن ٿا

ख़िद्मत	خدمت
रोज़गार	روزگار
इल्म	علم
इस्कूल	اسڪول
ज़रख़ेज़	زرخيز
पवोरिश	پرورش
सिन्ध	سنڌ
मुल्क	ملڪ
रस्तो	رستو
तब्येत	تربيت
ख़ान्गाह	خانگاهه

सम्झण	سمجهڻ
ग॒ाल्हि	ڳالهِ
मज़हब	مذهب
कंज्री	ڪنجري
खुश्बूइ	خوشبوءِ
अनाकेली	انارڪلي
मादेसो	مدرسو

مشق

ا अ	آ	اِ	اِي
اُ उ	اُو	اي	اَي
او ओ	اَو	اَنّ	آن
ب ब	با	بِ	بِي

بُ बा	بُو	بي	بَي
بو बो	بَو	بَنٌ	بان
ٻ ॿ	ٻا	ٻِ	ٻِي
ٻُ ॿु	ٻُو	ٻي	ٻَي
ٻو ॿो	ٻَو	ٻَنٌ	ٻان
ڀ भ	ڀا	ڀِ	ڀِي
ڀُ भु	ڀُو	ڀي	ڀَي
ڀو	ڀَو	ڀَنٌ	ڀان

भो			
ت त	تا	تِ	تِي
تُ तु	تُو	تي	تَي
تو तो	تَو	تَنً	تان
ٿ थ	ٿا	ٿِ	ٿِي
ٿُ थु	ٿُو	ٿي	ٿَي
ٿو थो	ٿَو	ٿَنً	ٿان

ٽ ट	ٽا	ٽِ	ٽِي
ٽُ टु	ٽُو	ٽي	ٽَي
ٽو टो	ٽَو	ٽَنٔ	ٽان
ٺ ठ	ٺا	ٺِ	ٺِي
ٺُ ठु	ٺُو	ٺي	ٺَي
ٺو ठो	ٺَو	ٺَنٔ	ٺان
ٿ	ٿا	ٿِ	ٿِي

स़			
ثُ सु़	ثُو	ثي	ثَي
ثو सो़	ثَو	ثَنٔ	ثان
پ प	پا	پِ	پِي
پُ पु	پُو	پي	پَي
پو पो	پَو	پَنٔ	پان
ج ज	جا	جِ	جِي
جُ	جُو	جي	جَي

जु			
جو जो	جَو	جَنّ	جان
ڄ ज॒	ڄا	ڄِ	ڄِي
ڄُ ज॒ु	ڄُو	ڄي	ڄَي
ڄو ज॒ो	ڄَو	ڄَنّ	ڄان
جھ झ	جھا	جھِ	جھِي
جھُ झु	جھُو	جھي	جھَي
جھو	جھَو	جھَنّ	جھان

झो			
ڃ ञ	ڃا	ڃِ	ڃِي
ڃُ ञु	ڃُو	ڃي	ڃَي
ڃو ञो	ڃَو	ڃَنٌ	ڃان
چ च	چا	چِ	چِي
چُ चु	چُو	چي	چَي
چو चो	چَو	چَنٌ	چان

ڇ छ	ڇا	ڇِ	ڇِي
ڇُ छु	ڇُو	ڇي	ڇَي
ڇو छो	ڇَو	ڇَنّ	ڇان
ح ह़	حا	حِ	حِي
حُ ह़ु	حُو	حي	حَي
حو हो	حَو	حَنّ	حان
خ	خا	خِ	خِي

ख़			
خُ ख़ु	خُو	خي	خَي
خو ख़ो	خَو	خَنۡ	خان
د द	دا	دِ	دِي
دُ दु	دُو	دي	دَي
دو दो	دَو	دَنۡ	دانۡ
ڌ ध	ڌا	ڌِ	ڌِي

ڌُ धु	ڌُو	ڌي	ڌَي
ڌو धो	ڌَو	ڌَنٔ	ڌانٔ
ڏ ॾ	ڏا	ڏِ	ڏِي
ڏُ ॾु	ڏُو	ڏي	ڏَي
ڏو ॾो	ڏَو	ڏَنٔ	ڏانٔ
ڊ ड	ڊا	ڊِ	ڊِي
ڊُ	ڊُو	ڊي	ڊَي

डु			
ڊو डो	ڊَو	ڊانٗ	ڊانٗ
ڍ ढ	ڍا	ڍِ	ڍِي
ڍُ ढु	ڍُو	ڍي	ڍَي
ڍو ढो	ڍَو	ڍَنٗ	ڍانٗ
ذ ज़	ذا	ذِ	ذِي
ذُ ज़ु	ذُو	ذي	ذَي

ذو ज़ो	ذَو	ذَنۡ	ذانۡ
ر र	را	رِ	رِي
رُ रु	رُو	ري	رَي
رو रू	رَو	رَنۡ	رانۡ
ڑ ड़	ڑا	ڑِ	ڑِي
ڑُ ड़ु	ڑُو	ڑي	ڑَي
ڑو	ڑَو	ڑَنۡ	ڑانۡ

ड़ो			
ز ज़	زا	زِ	زِي
زُ ज़ु	زُو	زي	زَي
زو ज़ो	زَو	زَنْ	زانْ
س स	سا	سِ	سِي
سُ सु	سُو	سي	سَي
سو सो	سَو	سَنْ	سانْ

ش श	شا	شِـ	شِي
شُـ शु	شُو	شي	شَي
شو शो	شَو	شَنْ	شانْ
ص स़	صا	صِـ	صِي
صُـ स़ु	صُو	صي	صَي
صو स़ो	صَو	صَنْ	صانْ
ض	ضا	ضِـ	ضِي

ज़			
ضُ ज़ु	ضُو	ضي	ضَي
ضو ज़ो	ضَو	ضَنٌ	ضانٌ
ط त़	طا	طِ	طِي
طُ त़ु	طُو	طي	طَي
طو त़ो	طَو	طَنٌ	طانٌ
ظ ज़	ظا	ظِ	ظِي

ظُـ ज़ु	ظُو	ظي	ظَي
ظو ज़ो	ظَو	ظَنٔ	ظانٔ
ع अ	عا	عِ	عِي
عُـ उ	عُو	عي	عَي
عو ओ	عَو	عَنٔ	عانٔ
غ ग़	غا	غِ	غِي
غُـ	غُو	غي	غَي

ग़ा			
غو ग़ो	غَو	غَنْ	غانْ
ف फ़	فا	فِ	فِي
فُ फ़ु	فُو	في	فَي
فو फ़ो	فَو	فَنْ	فانْ
ق फ	قا	قِ	قِي
قُ फु	قُو	قي	قَي

قٗو फो	قٌو	قٌنْ	قانْ
ق क़	قا	قِ	قِي
قُـ क़ु	قُو	قي	قَي
قو क़ो	قَو	قَنْ	قانْ
كـ क	كا	كِ	كِي
كُـ कु	كُو	كي	كَي
كو	كَو	كَنْ	كان

को			
ک ख	کا	کِ	کِي
کُ खु	کُو	کي	گي
کو खो	گو	گئُ	کائُ
گ ग	گا	گِ	گِي
گُ गु	گُو	گي	گي
گو गो	گو	گئُ	گائُ

ڳ ग॒	ڳا	ڳِ	ڳِي
ڳُ ग॒ु	ڳُو	ڳي	ڳي
ڳو ग॒ो	ڳو	ڳنٔ	ڳان
گھ घ	گھا	گھِ	گھِي
گھُ घु	گھُو	گھِ	گھَي
گھو घो	گھَو	گھَنٔ	گھانٔ
ڱ	ڱا	ڱِ	ڱِي

ङ			
ڱُ ङु	ڱُو	ڱي	ڱي
ڱو ङो	ڱو	ڱنٔ	ڱانٔ
ل ल	لا	لِ	لِي
لُ लु	لُو	لي	لَي
لو लो	لَو	لَنٔ	لانٔ
م म	ما	مِ	مِي

مُـ मु	مُو	مي	مَي
مو मो	مَو	مَنۚ	مانۚ
نَ न	نا	نِـ	نِي
نُـ नु	نُو	ني	نَي
نو नो	نَو	نَنۚ	نانۚ
ݨ ण	ݨا	ݨِـ	ݨِي
ݨُـ	ݨُو	ݨي	ݨَي

णु			
ٹو णो	ٹو	ٹَنٌ	ٹانٌ
و व	وا	وِ	وِي
وُ वु	وُو	وي	وَي
وو वो	وَو	وَنٌ	وانٌ
هـ ह	ها	هِـ	هِي
هُـ हु	هُو	هي	هَي

هو हो	هَو	هَنُ	هانُ
ي य	يا	يِ	يِي
يُ यु	يُو	يي	يَي
يو यो	يَو	يَنُ	يانُ

مددي ڪتاب

1. هندي- ريڊر وقار احمد رضوي، ڪراچي يونيورسٽي.

2. سنڌي- هندي ۽ هندي – سنڌي ڊڪشنريون.

3. انٽرنيٽ مان مختلف ويب سائيٽس کان پڻ مدد ورتي وئي.